

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 170/06-29

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 13. júla 2006 v senáte zloženom z predsedu Alexandra Bröstla a zo sudcov Jána Auxta a Jána Lubyho prerokoval sťažnosť V. P., K, a J. H., M. H. a J. H., všetci bytom V., zastúpených advokátom JUDr. R. B., K., ktorou namietali porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice - okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 217/04 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 5 C 986/88), a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo V. P., J. H., M. H. a J. H. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice - okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 217/04 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 5 C 986/88) porušené bolo.

2. Okresnému súdu Košice - okolie p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 217/04 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. V. P., J. H., M. H. a J. H. p r i z n á v a finančné zadosťučinenie každému po 160 000 Sk (slovom jednostošesťdesiatisíc slovenských korún), ktoré im je Okresný súd Košice - okolie p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Košice - okolie j e p o v i n n ý uhradiť V. P., J. H., M. H. a J. H. trovy právneho zastúpenia v sume 18 784 Sk (slovom osemnásťtisíc sedemstoosemdesiatštyri slovenských korún) na účet ich právneho zástupcu JUDr. R. B., K., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. II. ÚS 170/06 z 24. mája 2006 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť V. P., J. H., M. H. a J. H. (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietali porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Košice - okolie (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 217/04 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 5 C 986/88).

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovatelia sú ako žalobcovia účastníkmi súdneho konania vedeného pred okresným súdom, ktoré bolo začaté 26. októbra 1988, keď bola okresnému súdu doručená ich žaloba, ktorou sa domáhali určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam.

Podľa sťažovateľov „konanie na súde neprebíha bez zbytočných prieťahov“, a ani po 17 rokoch nie je právoplatne skončené.

Okresný súd sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním č. Spr. V 285/06 z 15. júna 2006, v ktorom uviedol:

„Žaloba o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti napadla na tunajší súd dňa 26. 10. 1988. Viaceré pojednávania boli odročené z dôvodov úmrtia účastníkov, prípadne zmenili adresy svojho pobytu a neoznámili súdu tieto zmeny. Po sústavnom spresňovaní okruhu pasívne legitimovaných účastníkov vo veci bolo rozhodnuté rozsudkom zo dňa 28. 9. 2001, proti ktorému bolo podané odvolanie a tento rozsudok bol zrušený a vec vrátená na ďalšie konanie. Zástupkyňa žalobcu po doplnení dokazovania vzala žalobu proti viacerým žalovaným späť. Súd konanie voči týmto žalovaným zastavil uznesením zo dňa 22. 12. 2004 a voči ostatným žalovaným, proti ktorým nebola vzatá žaloba späť bolo konanie vylúčené na samostatné konanie, ktoré sa vedie pod sp. zn. 15 C 217/04, taktiež sa vedie aj konanie pod touto spisovou značkou o protinávru žalovaných.

Vo veci 15 C 217/04 nebolo doposiaľ rozhodnuté, lebo je potrebné znalecké dokazovanie na odstránenie rozporov, ktoré vznikli vykonaním ROEPU v obci. Vo veci bol vypracovaný znalecký posudok, ktorý bol doručený súdu dňa 13. 4. 2006. Účastníkom konania bol doručený dňa 19. 4. 2006 na vyjadrenie. Zároveň bola vyzvaná právna zástupkyňa na upresnenie žaloby podľa znaleckého posudku.“

Právny zástupca sťažovateľov podal 29. júna 2006 ústavnému súdu vyjadrenie k stanovisku okresného súdu, v ktorom okrem iného uviedol:

„Domnievam sa, že vo vyjadrení porušovateľa práv sťažovateľov, Okresného súdu Košice - okolie, podanom v zastúpení predsedom súdu JUDr. J. P., nie sú na obranu porušovateľa uvedené žiadne dôvody, ktoré by vyvrátili tvrdenia sťažovateľov uvedených v podanej sťažnosti. Vyjadrenie v podstate obsahuje stručný výpočet úkonov súdu učinенých v predmetnom konaní od momentu podania návrhu na začatie konania až do momentu podania sťažnosti.

Zároveň navrhujem, aby Ústavný súd pri rozhodovaní sťažnosti sťažovateľ vzal do úvahy aj nález Ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 251/05 zo dňa 17. 01. 2006 vo veci

sťažnosti F. H., bytom V. V predmetnom konaní sa sťažovateľ domáhal zjednania nápravy v konaní poznačenom prieťahmi, vedenom pred Okresným súdom Košice - okolie sp. zn. 15 C 217/04, teda v konaní identickom s konaním, ktoré sťažnosťou napadli sťažovatelia.

Ústavný súd spomínaným nálezhom vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, prikázal Okresnému súdu Košice - okolie vo veci konať bez zbytočných prieťahov a priznal sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie.

V závere chcem zdôrazniť skutočnosť, že od roku 1988 nie je vo veci vydané meritórne rozhodnutie, spomínané konanie už bolo napadnuté jedným z účastníkov sťažnosťou na Ústavnom súde a ten jeho sťažnosti vyhovel a uznal vzniknuté prieťahy v konaní (vid' nálež uvedený vyššie). V zmysle vyššie uvedeného preto uvádzam, že sťažovatelia trvajú na tom, aby Ústavný súd ich sťažnosti vyhovel v plnom rozsahu a vydal rozhodnutie v zmysle petitu uvedeného sťažovateľmi v písomnom podaní.“

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Z obsahu sťažnosti, k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a zo spisu okresného súdu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania:

Konanie začalo 26. októbra 1988 podaním žaloby, ktorou sa sťažovatelia ako žalobcovia v 1., 2., 3. a 5. rade domáhali určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam.

Do nariadenia prvého pojednávania, ktoré sa konalo 30. januára 1989, okresný súd vypracoval výzvu za účelom vyjadrenia sa žalovaných k žalobe a doručenia dokladov (výpisy z listov vlastníctva a dedičské rozhodnutia). Toto pojednávanie okresný súd odročil na neurčito a vyzval právneho zástupcu žalobcov na upresnenie žaloby.

Ďalšie pojednávania nariadené na 18. október 1991, 20. september 1993 a 18. október 1993 okresný súd opätovne odročil za účelom odstránenia nedostatkov žaloby.

Na pojednávaniach nariadených na 22. november 1993, 17. január 1994 a 7. február 1994 vypočul účastníkov a svedka. Posledné z týchto pojednávanií bolo odročené na neurčito za účelom vykonania ohliadky na mieste samom, ktorá sa uskutočnila 11. júla 1995.

Na ďalšom pojednávaní uskutočnenom 20. mája 1996 okresný súd pripustil zmenu žalobného návrhu a na pojednávaní 27. júna 1996 vypočul ďalších účastníkov.

Na pojednávaniach nariadených na 24. november 1997, 14. august 1998, 25. september 1998, 18. december 1998 a 12. apríl 1999 okresný súd riešil procesné otázky súvisiace s označením účastníkov konania a upresnením petitu žaloby.

Ďalšie pojednávania okresný súd nariadil na 3. marec 2000, 7. apríl 2000, 12. máj 2000, 26. jún 2000, 26. september 2000, 3. júl 2001, 20. august 2001, 25. september 2001 a 28. september 2001, na ktorom vyhlásil rozsudok.

Účastníci konania proti rozsudku podali odvolanie a 20. augusta 2002 okresný súd predložil spis Krajskému súdu v Košiciach, ktorý uznesením sp. zn. 12 Co 397/02 z 10. decembra 2002 rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil 11. decembra 2002 na nové prejednanie a rozhodnutie.

Okresný súd 20. marca 2003 vyzval právneho zástupcu žalobcov a 23. júla 2003 právnych nástupcov žalovaných na predloženie listinných dôkazov.

Dňa 3. januára 2004 okresný súd vyzval právneho zástupcu žalobcov, aby upresnil pasívne legitimovaných účastníkov a žalobný petit. Uznesením z 22. decembra 2004 okresný súd v časti konanie zastavil a vo zvyšnej časti žalobný návrh a protinávrh vylúčil na samostatné konanie, ktoré je vedené pod sp. zn. 15 C 217/04.

Dňa 22. júla 2005 okresný súd vydal opravné uznesenie. Dňa 9. augusta 2005 okresný súd nariadil znalecké dokazovanie. Po oznámení znalca, že posudok nemôže vypracovať zo zdravotných dôvodov, okresný súd 7. decembra 2005 pribral do konania iného znalca.

Dňa 19. apríla 2006 okresný súd vyzval účastníkov konania na vyjadrenie k znaleckému posudku, ktorý bol okresnému súdu predložený 13. apríla 2006.

V priebehu mesiaca máj 2006 boli okresnému súdu doručené vyjadrenia jednotlivých účastníkov konania s tým, že žalovaný v 1. rade podal námietku k znaleckému posudku, ktorej súdny znalec 5. júna 2006 vyhovel a znalecký posudok opravil.

Dňa 19. júna 2006 právna zástupkyňa sťažovateľov upravila žalobný návrh v súlade s opraveným znaleckým posudkom.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovatelia sa sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov...“.

„Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde

sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu“ (IV. ÚS 365/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Samosudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov.

Otázku existencie zbytočných prietáhov v konaní a porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd podľa svojej konštantnej judikatúry (napr. II. ÚS 813/00, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04) skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu podľa právnej a faktickej zložitosti veci, pričom zohľadňuje aj povahu veci a o čo ide sťažovateľovi pri uplatňovaní základného práva na súdnu ochranu, správania účastníka konania a postupu súdu.

1. Ústavný súd konštatuje, že predmetom posúdenia je občianskoprávne konanie o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, ktoré začalo v októbri 1988 a nie je dosiaľ právoplatne skončené. V danom prípade ide o bežnú súčasť sporovej agendy všeobecných súdov, podklad pre rozhodnutie tvorí súdnou praxou ustálená a používaná právna úprava obsiahnutá najmä v Občianskom zákonníku. Výklad a používanie tejto právnej úpravy sú stabilizované v pomerne rozsiahlej judikatúre všeobecných súdov, kde je upravená

aj metodika postupu všeobecných súdov v týchto sporoch. I keď na priebeh konania mohol mať vplyv väčší počet účastníkov (a zmeny v dôsledku ich úmrtí), ústavný súd vychádzajúc zo samotnej doterajšej dĺžky konania, jeho priebehu a doteraz dosiahnutých výsledkov však konštatuje, že nezistil také okolnosti, ktoré by odôvodňovali doterajší priebeh konania jeho zložitou.

2. Správanie sťažovateľov ako účastníkov konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred okresným súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu ich základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Pri hodnotení postupu podľa tohto kritéria ústavný súd na jednej strane poznamenáva, že sťažovatelia boli v konaní aktívni, zúčastňovali sa nariadených pojednávaní (okrem niekoľkých výnimiek), niekoľkokrát žiadali o určenie termínu pojednávania a podali aj sťažnosť na zbytočné priet'ahy v konaní, ale na druhej strane konštatuje, že i sťažovatelia (ich právny zástupca) čiastočne prispeli k zdĺhavému priebehu konania najmä tým, že v rokoch 1989, 1990, 1991 a 1993 na výzvy okresného súdu za účelom odstránenia väd žaloby nereagovali včas a v lehotách, ktoré im boli určené.

3. Napokon ústavný súd z hľadiska existencie zbytočných priet'ahov hodnotil samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní. Ústavný súd poukazuje na to, že predmetom posúdenia je spor, ktorý začal 26. októbra 1988, avšak vzhľadom na to, že zákon o ústavnom súde nadobudol účinnosť 15. februára 1993 a neobsahuje ustanovenie o spätnej pôsobnosti, relevantné obdobie, v ktorom možno skúmať, či došlo alebo nedošlo k zbytočným priet'ahom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, sa začína od 15. februára 1993 (m. m. I. ÚS 52/01, IV. ÚS 387/04). V tejto súvislosti ústavný súd poznamenáva, že ak nie je v zásade oprávnený skúmať a rozhodnúť o porušení základného práva pred 15. februárom 1993, neznamená to, že pri celkovom hodnotení, či za obdobie, ktoré od 15. februára 1993 uplynulo, došlo alebo nedošlo k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy, nemôže tiež zohľadniť stav konania k uvedenému dátumu (IV. ÚS 277/04).

Na základe prehľadu úkonov vyhodnocovaného konania ústavný súd konštatuje, že takmer celý priebeh je poznačený nesústredenosťou a neefektívnosťou postupu okresného súdu, čo malo vplyv na doterajšiu dĺžku sporu. I keď v priebehu takmer 18-ročného konania boli zistené iba kratšie obdobia nečinnosti (od 6 do 22 mesiacov) a okresnému súdu nemožno vytknúť inú dlhodobejšiu nečinnosť, ústavný súd zdôrazňuje, že občianske súdne konanie, ktoré bez meritórneho právoplatného rozhodnutia trvá tak dlho, ako je tomu v danej veci, možno už len na základe jeho komplexného posúdenia považovať za nezlučiteľné s imperatívom ustanoveným v čl. 48 ods. 2 ústavy. V priebehu celého konania okresný súd nepostupoval v konaní dôsledne, neorganizoval svoju prácu tak, aby v čo najkratšej dobe zadovážil dostatok relevantných dôkazov potrebných na rozhodnutie vo veci samej. I keď vo veci rozhodol rozsudkom, jeho rozhodnutie bolo nadriadeným súdom pre nedostatočne zistený skutkový stav zrušené. Nesústredenosť postupu okresného súdu vyplýva aj zo skutočnosti, že znalecké dokazovanie nariadil až 9. augusta 2005 (znalecký posudok bol predložený okresnému súdu 13. apríla 2006).

Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 217/04 (pôvodne pod sp. zn. 5 C 986/88) bolo porušené základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

IV.

Pretože ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v záujme završenia ochrany ich základného práva prikázal v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde okresnému súdu, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 15 C 217/04 konal bez zbytočných prietáhov.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 citovaného článku ústavy boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti žiadali priznanie finančného zadosťučinenia v sume 160 000 Sk pre každého z nich za ujmu, ktorá im bola spôsobená „*neadekvátnou a nedostatočnou právnou ochranou zapríčinenou nečinnosťou súdu a zbytočnými prietiahmi v konaní (...)*“.

Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri jeho priznaní ústavný súd vychádzal zo skutočnosti, že sťažovatelia si uplatnili nárok na ochranu základného práva na prerokovanie bez zbytočných prietahov v spore, ktorého doterajšie trvanie nemožno ničím ospravedlniť. Preto nemožno od sťažovateľov spravodlivo žiadať, aby čakali na výsledok súdneho sporu takú neprimerane dlhú dobu, a nie je akceptovateľné ani to, aby bol stav konania ku dňu vydania tohto nálezu taký, aký bol ústavným súdom zistený v tejto veci.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na doterajšiu dĺžku predmetného konania na okresnom súde, berúc do úvahy konkrétne okolnosti prípadu, ústavný súd dospel k záveru, že finančné zadosťučinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde v sume 160 000 Sk pre každého zo sťažovateľov (teda v nimi požadovanej sume), ktoré je okresný súd povinný uhradiť v súlade s výrokom tohto nálezu, je primeranou satisfakciou spojenou s porušením ich základného práva.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. R. B., ktoré si vyčíslil v sume 18 840 Sk. Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2005, ktorá bola 16 381 Sk. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 11

ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), pričom výšku základnej sadzby tarifnej odmeny bolo potrebné v súlade s § 13 ods. 3 vyhlášky znížiť o 20 %, lebo ide o spoločné úkony pri zastupovaní „dvoch alebo viacerých osôb“ v súlade s uvedeným. Úhrada za dva úkony právnej služby predstavuje spolu s režijným paušálom sumu 4 696 Sk. Trovy právneho zastúpenia štyroch sťažovateľov v konaní boli priznané v celkovej sume 18 784 Sk.

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. júla 2006